

คนสกลนคร

ชาติพันธุ์ในชั้นประวัติศาสตร์

พิพิธภัณฑ์เมืองสกลนคร มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
จัดพิมพ์ พ.ศ. ๒๕๖๑

คนสกลนคร
ชาติพันธุ์ในชั้นประวัติศาสตร์

พิพิธภัณฑ์เมืองสกลนคร มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
จัดพิมพ์ พ.ศ. ๒๕๖๑

คนสกลนคร
ชาติพันธุ์ในชั้นประวัติศาสตร์

ปีที่พิมพ์ : พ.ศ. ๒๕๖๑

จำนวนที่พิมพ์ : ๕๐๐ เล่ม

จัดพิมพ์โดย : พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเมืองสกลนคร มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

ผู้เรียบเรียง :

นายพจนนารากรณ์ ขจรเนตรวณิชกุล

นักวิชาการศึกษาปฏิบัติการ

สถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

คณะทำงาน :

นางสาวชุตติมา ภูลวรรณ

นักวิชาการศึกษาปฏิบัติการ

สถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

นายกฤษดากร บันลือ

พนักงานบริหาร

สถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

ที่ปรึกษา :

พระเทพสิทธิโสภณ

เจ้าอาวาสวัดพระธาตุเชิงชุม วรวิหาร จังหวัดสกลนคร

พระครูปลัดศรีธรรมวัฒน์ ประธานศูนย์อนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นบ้านห้วยภูพานสกลนคร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปรีชา ธรรมวินทร อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

นางฟองจันทร์ อรุณกมล ที่ปรึกษานายกเทศมนตรีเทศบาลนครสกลนคร

ดร.เกรียงไกร ปริญญาพล ผู้ทรงคุณวุฒิภาคประชาชน

ดร.ธีระวัฒน์ แสนคำ

มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

ดร.ปรีดา วิปชชา

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

ดร.สถิตย์ ภาคมฤค

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

ดร.เกรียงไกร ผาสุตะ

มหาวิทยาลัยนครพนม

ดร.อิทธิราชย์ นันขันธ์

มหาวิทยาลัยนครพนม

ดร. พิมพ์อมร นิยมคำ

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสกลนคร

นางสาวกัญฉิกา กล่อมสุวรรณ

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสกลนคร

พิสูจน์อักษร :

นางสาวอลิสสา ทับพิลา

โรงเรียนวิถีธรรมแห่งมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

ภาพ/ออกแบบปก :

นายหัตถไชย ศิริสถิตย์

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

สงวนลิขสิทธิ์ตามกฎหมาย

พิมพ์ที่ : โรงพิมพ์สมศักดิ์การพิมพ์ กรู๊ป สกลนคร

คำนิยม

เมืองสกลนครมีประวัติศาสตร์ความเป็นมาอันยาวนาน มีความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติ และมีความเจริญรุ่งเรืองทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม รวมทั้งความหลากหลายทางวัฒนธรรม ของชาติพันธุ์ต่าง ๆ อาทิ ลาวหรือไทอีสาน ผู้ไทหรือภูไท ญ้อ ไส้ โย้ยและกะเลิง รวมไปถึงกลุ่มคนที่อพยพเข้ามาภายหลัง คือ ชาวจีน ชาวเวียดนาม การที่บ้านเมืองมีความเจริญ สืบมาในปัจจุบันก็ด้วย อาศัยหยาดเหงื่อแรงกาย ภูมิปัญญาของเหล่าบรรพชนที่สั่งสมมาหลายยุคหลายสมัย ปัจจุบันในท่ามกลางกระแส แห่งโลกาภิวัตน์ การศึกษาประวัติศาสตร์ความเป็นมาของท้องถิ่นบ้านเมือง และ วัฒนธรรมแห่งความเป็นชาติพันธุ์ นั้น มักถูกมองว่าเป็นเรื่องเก่าล้าสมัย แต่ตรงกันข้ามว่า การศึกษา รากเหง้าความเป็นมาของท้องถิ่นนับเป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งอันจะก่อให้เกิดความรู้และความเข้าใจ เกิดสำนึกความเห็นคุณค่า ความภูมิใจ และศักดิ์ศรีของสิ่งที่ตนเองมีอยู่ที่เป็นมรดกตกทอดมาจาก บรรพบุรุษในท้องถิ่น ความภูมิใจนี้ทำให้คนเรามีความเชื่อมั่นในตัวเองว่ามีของดีอยู่ สู่การพัฒนา ท้องถิ่นให้มีความเจริญ ในอนาคต

การจัดพิมพ์หนังสือ “คนสกลนครชาติพันธุ์ในชั้นประวัติศาสตร์” ของพิพิธภัณฑสถานเมือง สกลนคร มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร เล่มนี้ จะเผยแพร่ไปสู่สถานศึกษาทุกระดับ ยังประโยชน์แก่นักเรียน นักศึกษาและประชาชนทั่วไปได้ร่วมตระหนักและเกิดความภาคภูมิใจในความหลากหลาย ทางชาติพันธุ์ในท้องถิ่นเมืองสกลนคร

อาตมาภาพ ขอแสดงความชื่นชมในความวิริยะอุตสาหะและขออนุโมทนาในกุศลเจตนา ของทุกท่านที่ได้ร่วมกันจัดพิมพ์หนังสือที่มีคุณค่าเล่มนี้ อันจะเป็นหลักฐานในการศึกษาค้นคว้า ของอนุชนสืบไป

พระครูปลัดศรีธรรมวัฒน์
ประธานศูนย์อนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นบ้านหัตถ์ภูพานสกลนคร

ศูนย์อนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นบ้านหัตถ์ภูพานสกลนคร
วันที่ ๑๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๑

คำนำ

หนังสือ “คนสกลนครชาติพันธุ์ในชั้นประวัติศาสตร์” ของพิพิธภัณฑสถานเมืองสกลนคร มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร เล่มนี้ มีเนื้อหาประกอบด้วยข้อมูลความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ของคนพื้นถิ่นกลุ่มต่าง ๆ ประกอบด้วย ลาวหรือไทอีสาน ผู้ไทหรือภูไท ญ้อ ไส้ โย้ยและกะเลิง รวมไปถึงกลุ่มคนที่อพยพเข้ามาภายหลัง คือ ชาวจีน ชาวเวียดนาม ที่เข้ามาอาศัยอยู่ในพื้นที่จังหวัดสกลนคร นอกจากนี้ภายในเล่มยังประกอบด้วยภาพถ่ายวิถีชีวิตของบรรดากลุ่มชาติพันธุ์พื้นถิ่น จากสำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร นำมาประกอบเข้ากับเนื้อหาไว้อย่างน่าสนใจ

พิพิธภัณฑสถานเมืองสกลนคร ยังมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญในการจัดพิมพ์เผยแพร่หนังสือเล่มนี้อีกหลายประการ กล่าวคือ

๑. เพื่อเสริมสร้างสำนึกรักท้องถิ่นของชาวสกลนคร
๒. เพื่อธำรงรักษาและเสริมสร้างความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ความเป็นชาติพันธุ์นั้น ๆ
๓. เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า วิเคราะห์และวิจัยผลงานทางด้านประวัติศาสตร์ ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นสกลนครให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณไปยังท่านผู้มีอุปการคุณทุกท่านที่กรุณาจัดหางบประมาณและร่วมเป็นเจ้าของภาพสนับสนุนการจัดพิมพ์ในครั้งนี้

หวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือเล่มนี้ จะอำนวยประโยชน์ให้เกิดความรักความเข้าใจและตระหนักในการศึกษาเรื่องราวของท้องถิ่นยิ่งขึ้น อีกทั้งยังมีส่วนช่วยเสริมสร้างสิ่งที่ทำให้เกิดสำนึกรักท้องถิ่นและประเทศชาติอย่างมั่นคงสืบไป

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปรีชา ธรรมวินทร
อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
วันที่ ๑๕ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๖๑

คำนำผู้เรียบเรียงพิมพ์

คำว่า “ชาติพันธุ์” (Ethnics) เป็นคำที่ใช้เรียกกลุ่มคนทั่วไปที่มีความหมายคล้ายกับกลุ่มคำเหล่านี้คือ เชื้อชาติ ชนชาติ เผ่าพันธุ์ เป็นคำที่ใช้กันทั่วไปในความหมายกว้าง ๆ ว่า หมายถึง กลุ่มคนที่มีชีวิตอยู่ในพื้นที่บริเวณหนึ่ง มีภาษา วิถีชีวิต จารีตประเพณีคล้ายคลึงกัน รวมทั้งอาจมีความสำคัญว่าเป็นคนที่มีสายโลหิตเดียวกันและมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในทางวัฒนธรรม

สกลนคร มีความอุดมสมบูรณ์เหมาะสมกับการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ เกิดการอพยพเข้ามาของผู้คนจากหลายหลากกลุ่มชาติพันธุ์กลายเป็น “เขตสะสมทางวัฒนธรรม” ดังพรรณารายหลักฐานการตั้งถิ่นฐานมาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ โดยรับเอาอิทธิพลทางความเชื่อ ศาสนาและวัฒนธรรมในยุคทวารวดี ขอม ล้านช้างและรัตนโกสินทร์ตามลำดับ โดยเฉพาะในช่วงพุทธศตวรรษที่ ๒๔ เป็นต้นมา ผลจากความขัดแย้งระหว่างสยามกับเวียงจันทน์ทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายของผู้คนเข้าสู่สกลนคร ประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ท้องถิ่นเดิมถึง กลุ่ม ประกอบด้วย ลาวหรือไทอีสาน ผู้ไทหรือภูไท ญ้อ ไส้ โย้ยและกะเลิง พร้อมกันนี้ยังมีกลุ่มของชาวจีนและชาวเวียดนามที่อพยพเข้ามาอยู่ภายหลังกระจายตัวตั้งถิ่นฐานอยู่ปะปนกันกับกลุ่มชาติพันธุ์ในท้องถิ่นเดิม ล้วนแล้วแต่มีวิถีชีวิตประเพณีวัฒนธรรมอันน่าสนใจ

เนื้อหาในหนังสือเล่มนี้ ผู้เขียนนำเสนอเนื้อหาโดยสังเขปของกลุ่มชาติพันธุ์พื้นถิ่นสกลนครกับอีกสองเชื้อชาติที่อาศัยอยู่ในจังหวัดสกลนคร โดยพยายามเรียงลำดับเนื้อหาการเข้ามาของกลุ่มชาติพันธุ์นั้น ๆ ตามมิติของเวลาเป็นหลัก และได้นำรูปภาพต่าง ๆ แทรกประกอบด้วย ดังนี้

๑. ภาพถ่ายเมื่อครั้งกรมหลวงดำรงราชานุภาพ หรือนายพลเอก มหาอำมาตย์เอก สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ เสนาบดีกระทรวงมหาดไทย เสด็จตรวจราชการมณฑลอุดรและมณฑลอีสาน ปีพุทธศักราช ๒๔๔๙ ประกอบด้วยภาพวิถีชีวิตสังคมและวัฒนธรรมของเมืองนครพนม เมืองกุสุมาลย์มณฑลและเมืองสกลนคร

๒. ภาพถ่ายเมื่อครั้งนายพลเอก พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าบุรฉัตรไชยากร กรมพระกำแพงเพชรอัครโยธิน ผู้บัญชาการกรมรถไฟหลวง เสด็จสำรวจเส้นทางทำทางรถไฟภาคอีสาน ปีพุทธศักราช ๒๔๖๕ ประกอบด้วยภาพวิถีชีวิตสังคมและวัฒนธรรม ของเมืองนครพนม เมืองกุสุมาลย์มณฑลและเมืองสกลนคร

แต่อย่างไรก็ดี ผลการศึกษารวบรวม วิเคราะห์ตีความและเรียบเรียงของผู้เขียนที่ปรากฏในหนังสือเล่มนี้ อาจยังไม่ใช่เป็นข้อยุติทางวิชาการ ยังจำเป็นที่จะต้องศึกษาค้นคว้ากันต่อไป หากว่ามีผู้สนใจศึกษาและใช้ข้อมูลในหนังสือเล่มนี้เป็นฐานข้อมูลเพื่อต่อยอดผลการศึกษาให้ดียิ่งขึ้น นำไปสู่ความก้าวหน้าทางวิชาการด้านสังคมวิทยา มานุษยวิทยา ประวัติศาสตร์ โบราณคดีและวัฒนธรรมท้องถิ่นสกลนครแล้ว ผู้เขียนจักถือว่าเป็นความสำเร็จยิ่งของหนังสือเล่มนี้อย่างยิ่ง

นายพจนนารากรณ์ ขจรเนตรวณิชกุล
นักวิชาการศึกษาปฏิบัติการ
สถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

พิพิธภัณฑ์เมืองสกลนคร

วันที่ ๑๗ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๖๑

สารบัญ

คำนิยม

คำนำ

คำนำผู้เรียบเรียงพิมพ์

สารบัญ

ความหลากหลายทางชาติพันธุ์ในสกลนคร

กลุ่มชาติพันธุ์ไทลาวหรือไทอีสาน

กลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทหรือภูไท

กลุ่มชาติพันธุ์ไทยญ้อ

กลุ่มชาติพันธุ์ไทโส้

กลุ่มชาติพันธุ์ไทยย้อย

กลุ่มชาติพันธุ์ไทกะเลิง

กลุ่มชาวจีนหรือชาวไทยเชื้อสายจีน

กลุ่มชาวนวนหรือชาวไทยเชื้อสายเวียดนาม

สรุป

บรรณานุกรม

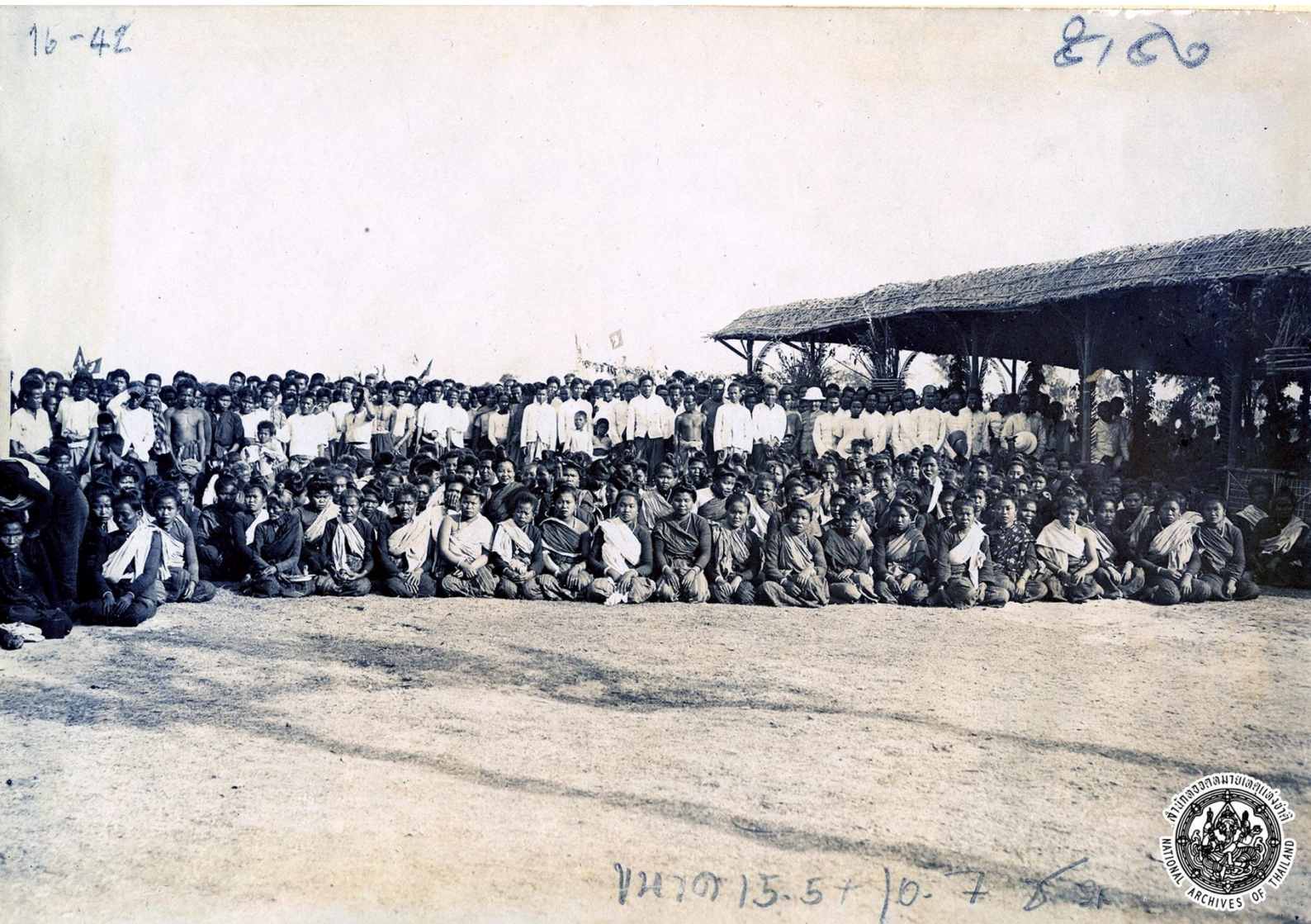
บทนำ

คำว่า “ชาติพันธุ์” (Ethnics) เป็นคำที่ใช้เรียกกลุ่มคนทั่วไปที่มีความหมายคล้ายกับกลุ่มคำเหล่านี้คือ เชื้อชาติ ชนชาติ เผ่าพันธุ์ เป็นคำที่ใช้กันทั่วไปในความหมายกว้าง ๆ ว่า หมายถึง กลุ่มคนที่มีชีวิตอยู่ในพื้นที่บริเวณหนึ่ง มีภาษา วิถีชีวิต จารีตประเพณีคล้ายคลึงกัน รวมทั้งอาจมีความสำคัญว่าเป็นคนที่มีสายโลหิตเดียวกันและมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในทางวัฒนธรรม

ลุ่มน้ำโขงตอนล่างของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีความมั่งคั่งและอุดมสมบูรณ์มาอย่างยาวนาน ก่อให้เกิดการตั้งถิ่นฐานกระจายเข้าครอบครองผืนแผ่นดินในอนุภูมิภาคจนเกิดลักษณะร่วมทางภูมิศาสตร์และวัฒนธรรมแทบเป็นหน่วยเดียวกัน โดยพบว่า เป็นกลุ่มที่พูดภาษาในตระกูล “ไท-กะได” (Tai-Kadai Languages Family) และตระกูลออสโตรเอเชียติก (Austroasiatic Languages Family) หรือมอญ – เขมร (Mon – Khmer Languages Family) ตั้งถิ่นฐานกระจายอยู่อย่างกว้างขวางในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรืออีสานของราชอาณาจักรไทยด้วยความหลากหลายทางกลุ่มชาติพันธุ์ในลุ่มแม่น้ำโขงตอนล่าง จึงเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมและวัฒนธรรมที่พบแพร่หลายโดยทั่วไปและพบว่า หมู่บ้านหรือชุมชนเหล่านี้ ครั้งหนึ่งเคยอยู่อย่างโดดเดี่ยวและมีความเป็นอยู่ของตนเองอย่างอิสระ ต่อมาได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรล้านช้างและสยามหรือรัฐไทยในภายหลังสำหรับที่อาศัยอยู่ในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว บรรดาคนกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ แต่เดิมได้รับการแบ่งกลุ่มตามที่อยู่อาศัยเป็น 3 กลุ่ม คือ

1. ลาวลุ่ม คือ กลุ่มประชากรที่อาศัยอยู่บนที่ราบประกอบด้วยไทกลุ่มต่าง ๆ อาทิ ไทลาว ไทแดง ไทดำ ไทลื้อ ไทพวน เป็นต้น
2. ลาวเทิง คือ กลุ่มประชากรที่อาศัยอยู่ในบริเวณที่ราบสูง อาทิ บรู มะกอก งวน ตะโอย ตาเลียง ละเมียด ละเวน กะตัง เป็นต้น
3. ลาวสูง คือ กลุ่มประชากรที่อาศัยอยู่ในบริเวณภูเขาสูงตอนเหนือ อาทิ ขาวมั่ง เย้า มูเซอ และชาวเขาชนกลุ่มน้อยต่างๆ

แม้ว่ามีความแตกต่างทางกลุ่มภาษาไม่น้อยกว่า ๘๒ ภาษา แต่รูปแบบทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในลาวและไทยยังคงเป็นอันเดียวกันมีระบบความเชื่อในเรื่องธรรมชาติและวิญญาณ ปรากฏรูปแบบพิธีกรรมที่เน้นการบูชาดินฟ้าอากาศและผีบรรพบุรุษ โดยมักมีผู้หญิงเป็นผู้ประกอบพิธีกรรม เพื่อนำมาสู่ความอุดมสมบูรณ์ของชุมชน แม้ระยะหลังอิทธิพลทางพระพุทธศาสนามีบทบาทมากขึ้นในลุ่มน้ำโขง แต่ความเชื่อในเรื่องดังกล่าวยังแทรกซึมอยู่ในพิธีกรรมทางศาสนา เห็นได้จากการเช่นไหว้บูชาผีที่เป็นอารักษ์ที่ต่างๆพร้อมกันนี้ยังมีนิทานกำเนิดมนุษย์หรือพงศาวดารเมืองแฉ่ง เป็นวรรณกรรมร่วมของผู้คนในในตระกูล “ไท – กะได” (Tai-Kadai Languages Family) และตระกูลออสโตรเอเชียติก (Austroasiatic Languages Family) หรือมอญ – เขมร (Mon – Khmer Languages Family) โดยระบุว่าทั้ง 2 กลุ่ม เป็นเครือญาติกันหรือเป็นพี่น้องท้องแม่ (น้ำเต้าปูง) เดียวกัน

ราชกรเมืองสกลนคร จากหลากหลายกลุ่มชาติพันธุ์ เฝ้ารับเสด็จพระเจ้าน้องยาเธอ กรมหลวงดำรง
 ราชานุภาพ เสนาบดีกระทรวงมหาดไทย ถ่ายเมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๙
 ภาพ : สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร

สำหรับภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนหรือบริเวณ “แอ่งสกลนคร” (Sakon Nakhon Basin) เป็นบริเวณหนึ่งที่พบการตั้งถิ่นฐานของกลุ่มประชากรชาติพันธุ์ต่างๆ ปรากฏหลักฐานมาตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ ๑๙ เป็นต้นมา ภายหลังมีการเคลื่อนย้ายเข้ามาตั้งถิ่นฐานอาศัยอยู่เป็นชุมชนย่อยทั่วไปในหลายจังหวัดโดยเฉพาะจังหวัดสกลนคร เนื่องจากความหลากหลายทางธรรมชาติของเทือกเขาภูพานและหนองหานอีกทั้งประกอบด้วยลำน้ำหลายสายที่ไหลลงสู่แม่น้ำโขง อาทิ ลำน้ำสงครามและลำน้ำก่ำ จนเกิดระบบนิเวศพื้นที่ชุ่มน้ำธรรมชาติทำให้สกลนครมีความอุดมสมบูรณ์เหมาะสมกับการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ เกิดการอพยพเข้ามาของผู้คนจากหลากหลายกลุ่มชาติพันธุ์กลายเป็น “เขตสะสมทางวัฒนธรรม” ดังพบร่องรอยหลักฐานการตั้งถิ่นฐานมาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ โดยรับเอาอิทธิพลทางความเชื่อ ศาสนาและวัฒนธรรม ในยุคทวารวดี ขอม ล้านช้าง และรัตนโกสินทร์ตามลำดับ โดยเฉพาะในช่วงพุทธศตวรรษที่ ๒๔ เป็นต้นมา ผลจากความขัดแย้งระหว่างสยามกับเวียงจันทน์ทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายของผู้คนเข้าสู่สกลนคร ประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ท้องถิ่นเดิมถึง ๗ กลุ่ม ประกอบด้วย ไทลาวหรือไทอีสาน ผู้ไทหรือภูไท ไทญ้อ ไทสั ไทโย้ย และไทกะเลิง พร้อมกันนี้ยังมีกลุ่มของชาวจีนและชาวเวียดนามที่อพยพเข้ามาอยู่ภายหลังกระจายตัวตั้งถิ่นฐานอยู่ปะปนกันกับกลุ่มชาติพันธุ์ในท้องถิ่นเดิม ล้วนแล้วแต่มีวิถีชีวิต ประเพณีวัฒนธรรมอันน่าสนใจ

กลุ่มชาติพันธุ์ไทลาวหรือไทอีสาน

กลุ่มชาติพันธุ์ไทลาว หรือ “ไทอีสาน” อยู่ในกลุ่มภาษาไท - กะได (Tai -Kadai Languages Family) เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีจำนวนประชากรมากที่สุดพบว่า มีการตั้งถิ่นฐานอาศัยอยู่ในพื้นที่ลุ่มน้ำโขงก่อนพุทธศตวรรษที่ ๒๒ อาศัยกระจายกัน แถวริมฝั่งแม่น้ำโขง ตั้งแต่จังหวัดเลย หนองคาย อุดรธานี สกลนคร จนถึงนครพนม ขณะนั้นเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรล้านช้าง ไทลาวส่วนใหญ่มีบรรพบุรุษอพยพมาจากฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขงหรือในประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ในปัจจุบัน นอกจากนี้พบกระจายตั้งถิ่นฐานอยู่ในบริเวณต่างๆ ของที่ราบสูงโคราช (Khorat Plateau) อาทิหนองบัวลำภู กาฬสินธุ์ ขอนแก่น มหาสารคาม ยโสธร ชัยภูมิ และอุบลราชธานี เป็นต้น

สำหรับจังหวัดสกลนครพบว่ากลุ่มไทลาวส่วนใหญ่ตั้งถิ่นฐานอาศัยอยู่กระจายทั่วไปในพื้นที่ของอำเภอสว่างแดนดิน อำเภอสองดาว อำเภอเจริญศิลป์และอำเภอฟังโคน เป็นต้น อีกทั้งยังมีบางส่วนจากจังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดกาฬสินธุ์ จังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดมหาสารคาม อพยพเข้ามาเพิ่มเติมในช่วงพุทธศตวรรษที่ ๒๕ โดยคนถิ่นเดิมเรียกกลุ่มที่เข้ามาอยู่ใหม่นี้ว่า “ไทคร้ว” ทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ไทลาวนับได้ว่าเป็นกลุ่มใหญ่ที่สุดในบรรดากลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในบริเวณสกลนคร

สตรีกลุ่มชาติพันธุ์ไทลาว ในมณฑลอุดร เมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๙
ภาพ : สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร

สตรีกลุ่มชาติพันธุ์ไทลาว ในมณฑลอุดร เมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๙
ภาพ : สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร

กลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทหรือภูไท

กลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทหรือภูไท จัดอยู่ในกลุ่มภาษาไท - กะได (Tai Kadai Languages Family) เดิมมีถิ่นฐานอาศัยอยู่บริเวณแคว้นสิบสองจุไททางตอนเหนือของลาวและเวียดนามซึ่งติดต่อกับภาคใต้ของจีน โดยเฉพาะแถบบริเวณลุ่มแม่น้ำดำกับแม่น้ำแดง โดยอาศัยอยู่ร่วมกับเผ่าอื่น ๆ เนื่องจากความอุดมสมบูรณ์ของลุ่มน้ำดังกล่าวชาวผู้ไทบริเวณนี้แบ่งออกเป็น ๒ กลุ่ม คือ

๑. กลุ่มผู้ไทบริเวณเมืองไล (ไลเจา) ประกอบด้วยชาวผู้ไทที่อาศัยอยู่ใน ๔ เมือง คือ เมืองเจียน เมืองมุน เมืองบางและเมืองไลบางครั้งเรียกว่า กลุ่มผู้ไทขาวและผู้ไทแดง

๒. กลุ่มผู้ไทบริเวณเมืองแกน (เตียนเบียนฟู) ประกอบด้วยชาวผู้ไทที่อาศัยอยู่ใน ๘ เมือง คือ เมืองควาย เมืองคุง เมืองม่วย เมืองลวย เมืองโมะ เมืองหวัด เมืองซาและเมืองแกง โดยทั่วไปเรียกว่า กลุ่มผู้ไทดำ นอกจากนี้ยังมีบางกลุ่มได้อพยพเข้ามาตั้งบ้านเรือนในพื้นที่ตอนกลางของลาวขึ้นต่อเวียงจันทน์ เรียกว่า ผู้ไทวัง ผู้ไทกะปอง ผู้ไทกะตาก ก่อนอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทยในระยะต่อมา

จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ทำให้ทราบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทหรือภูไทอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในสกลนครหลายครั้งด้วยกันโดยเฉพาะในสมัยรัชกาลที่ ๓ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์มีการอพยพเข้ามามากที่สุด นอกจากนี้พบตั้งถิ่นฐานกระจายในไปบริเวณต่าง ๆ ของแอ่งสกลนคร อาทิ นครพนม มุกดาหาร กาฬสินธุ์ระยะต่อมาชุมชนชาวผู้ไทได้รับการยกขึ้นเป็นบ้านเมืองหลายแห่งด้วยกัน ประกอบด้วย เมืองเรณูนคร (เมืองเว) เมืองพรรณานิคม เมืองภูแล่นช้าง (เมืองภูแดนช้าง) เมืองหนองสูง เมืองเสนานิคม เมืองคำเขื่อนแก้วและเมืองวาริชภูมิ เป็นต้น

กลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทหรือภูไทสกลนครส่วนใหญ่ตั้งถิ่นฐานอาศัยอยู่เป็นหลักแหล่งกระจายอยู่ตามหมู่บ้านบริเวณเชิงเขาภูพาน โดยเฉพาะบริเวณพื้นที่อำเภอวาริชภูมิและอำเภอพรรณานิคม แต่มีบางส่วนตั้งถิ่นฐานอาศัยอยู่ในแถบอำเภอฟังโคน อำเภอวานรนิวาส อำเภอบ้านม่วงและอำเภอคำตากลับ โดยพบว่า มีการตั้งถิ่นฐานอยู่ในแอ่งสกลนครหลายครั้งด้วยกัน สำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทในเขตจังหวัดสกลนคร ประกอบด้วย 3 กลุ่มหลักๆ ดังนี้

- ผู้ไทวัง ตั้งถิ่นฐานอยู่ในแถบอำเภอพรรณานิคม
- ผู้ไทกะปอง ตั้งถิ่นฐานอยู่ในแถบอำเภอวาริชภูมิ
- ผู้ไทกะตาก ตั้งถิ่นฐานในเขตตำบลโนนหอม อำเภอเมืองสกลนครและทิศใต้ของหนองหาน

เป็นต้น

๕๗๑ 10-9 + 15-5 ๕.ม.

คนในชุมชน

56 ๕.๗

สตรีกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทหรือภูไท ในมณฑลอุดร เมื่อ พ.ศ. ๒๕๕๕
ภาพ : สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร

558-ก 49

นางสาว อรุณมาศ
ชูชีพ

(นางสาว อรุณมาศ)

558/ก 49

สตรีกลุ่มชาติพันธุ์ไทหรือภูไท ในมณฑลอุดร เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๐

ภาพ : สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร

กลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ

กลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อจัดอยู่ในกลุ่มภาษาไท - กะได (Tai - Kadai Languages Family) ส่วนใหญ่มีถิ่นฐานอาศัยบริเวณตอนกลางของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวในแถบเมืองมะหาไซกองแก้ว เมืองคำเกิด เมืองคำม่วน นอกจากนี้ยังมีบางส่วนระบุว่า อพยพจากเมืองหงสา แขวงไซบู่ลี สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว¹ โดยเข้ามาตั้งถิ่นฐานในแถบอำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม เป็นกลุ่มใหญ่

กลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ กลุ่มใหญ่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในเขตตัวเมืองสกลนคร เป็นกลุ่มที่มาจากเมืองมะหาไซกองแก้ว เมืองคำเกิด เมืองคำม่วน ซึ่งอยู่ในแผ่นดินฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงของลาวในอดีต เมื่อครั้งแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๓ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ดังปรากฏหลักฐานระบุว่า เมื่อ พ.ศ. ๒๓๘๗ อุปฮาด (คำสาย) ราชวงศ์ (คำ) และท้าวอิน เมืองมะหาไซกองแก้ว ถูกกวาดต้อนให้มาตั้งบ้านเรือนอยู่ที่เมืองสกลนครเก่า ต่อมาราชวงศ์ (คำ) ได้รับการโปรดเกล้าตั้งเป็นเจ้าเมือง และยกเป็นเมืองสกลนครอย่างเป็นทางการ โดยกลุ่มไทลื้อหลัก ๆ อยู่ในพื้นที่ของอำเภอเมืองสกลนคร อำเภอโพนนาแก้ว อำเภอโคกศรีสุพรรณ อำเภอเต่างอย และบริเวณชุมชนต่าง ๆ รอบหนองหารเป็นต้นและยังพบว่ากลุ่มไทลื้อกระจายออกไปตั้งถิ่นฐานตามบริเวณต่างๆ ต่อมาได้รับการยกขึ้นเป็นเมือง อาทิ เมืองแซงบาดาล (บ้านแซงบาดาล อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์) เมืองท่าขอนยาง (บ้านท่าขอนยาง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม) นอกจากนี้ยังมีกลุ่มไทลื้อในแถบอำเภอนันทนิคม และอำเภออรัญประเทศจังหวัดปราจีนบุรีอีกด้วย

¹ เมธี ดวงสงค์ภูมิ – ประวัติศาสตร์ท่าอุเทน ประวัติท่านพระอาจารย์ศรีที่ต๋อและประวัติพระธาตุท่าอุเทน นครพนม : โรงพิมพ์ ส. วัฒนา 2514, หน้า 22

หมอลำ-๕+13-๑๕-๒

สตรีกลุ่มชาติพันธุ์ที่อยู่กับอุปกรณ์จับปลาในหนองหาน เมืองสกลนคร มณฑลอุดร เมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๙

ภาพ : สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร

๕๖๖

หมอลำ-๕+13-๑๕-๒

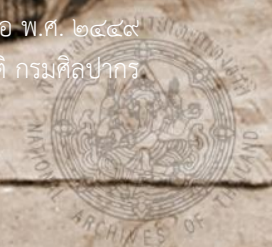
หมอลำ-๕+13-๑๕-๒
11/๒/๒๕๖๓
กรมศิลปากร
NATIONAL ARCHIVES OF THAILAND

๕๖๖

สตรีกลุ่มชาติพันธุ์ไทญ้อ มณฑลอุดร เมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๙

ภาพ : สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร

กลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ

กลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ หรือ “กะลื้อ” จัดอยู่ในกลุ่มภาษาออสโตรเอเชียติก (Austro Asiatic Languages Family) หรือมอญ – เขมร (Mon – Khmer Languages Family) เดิมอาศัยอยู่ในบริเวณตอนกลางของประเทศลาวแถบเมืองมะหาไซกองแก้ว นอกจากนี้ยังอาศัยแถบเมืองพิณ เมืองนอง เมืองวังอ่างคำและเมืองตะโปน ทั้งนี้ภาษาศาสตร์จำแนกออกเป็น 3 กลุ่มประกอบด้วย “ไทลื้อ” “ลื้อทะวืง” สองกลุ่มนี้อาศัยในแถบจังหวัดนครพนม สกลนคร มุกดาหารและบางส่วนของจังหวัดกาฬสินธุ์ส่วนกลุ่มสุดท้ายเรียกว่า “บรู” ตั้งถิ่นฐานในแถบจังหวัดอุบลราชธานี เป็นต้น

ไทลื้อในสกลนครส่วนใหญ่มีถิ่นฐานเดิมอยู่ในเขตเมืองมะหาไซกองแก้ว² แขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พบหลักฐานการเข้ามาตั้งถิ่นฐานอาศัยของชนเผ่าไทลื้อ ในสกลนครเมื่อพุทธศักราช ๒๓๖๒ สมัยแผ่นดินล้านเกล้ารัชกาลที่ ๓ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ โดยการนำของเพี้ยเมืองสูง เข้ามาตั้งบ้านเรือนอยู่ที่ริมห้วย “กุดขมาน” ก่อนทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ยกขึ้นเป็น “เมืองกุสุมาลย์มณฑล” และภายหลังได้แยกออกไปตั้งเป็นเมืองขึ้นอีกเมืองหนึ่งคือ “เมืองโพธิไพศาล” ชนเผ่าไทลื้อส่วนใหญ่ อยู่ในพื้นที่ของอำเภอกุสุมาลย์และจัดเป็นกลุ่มใหญ่สุดอาศัยอยู่ในสกลนครนอกจากนี้ยังพบว่ามียีกกลุ่มหนึ่งที่เรียกตนเองว่า “ลื้อทะวืง” ตั้งถิ่นฐานใกล้กับเชิงเขาภูพาน ในแถบที่บ้านปทุมวาปี ตำบลปทุมวาปี อำเภอส่องดาว จังหวัดสกลนคร

² ประเวศ แดงดา (บรรณาธิการ) นิทานโบราณคดี พระนิพนธ์ : สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ นนทบุรี : สำนักพิมพ์ดอกหญ้า 2000 2559 หน้า 275

๕๔๖๐๗๑๖
๑๕๑๐๕๙๗๒๖

ชายกลุ่มชาติพันธุ์ไล่หรือกระไล่ ในมณฑลอุดร เมื่อ พ.ศ.2449

ภาพ : สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร

พระอริญาสา (กึ่ง) และนางพระอริญาสา ภรรยา เจ้าเมืองกุสุมาลย์มณฑล ถ่ายเมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๙

ภาพ : สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร

การเล่น “สะโล้อ” หรือ “สะลา” ตามความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ไส้ ในมณฑลอุดร เมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๙
ภาพ : สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร

อุดร
บ้านดง
เมือง
ภาคกลาง

สตรีกลุ่มชาติพันธุ์ไทสี่ ในมณฑลอุดร เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๕
ภาพ : สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร

กลุ่มชาติพันธุ์ไทโย้ย

กลุ่มชาติพันธุ์ไทโย้ย จัดอยู่ในกลุ่มภาษาไท - กะได (Tai - Kadai Languages Family) แต่เดิมตั้งถิ่นฐานอาศัยในแถบเมืองฮ่อมท้าวฮู่เซวหรือเมืองหอมท้าว เมืองหลวงปุงเลง และเมืองตะโปน บริเวณตอนกลางของประเทศลาวต่อมาได้อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทย แต่ในนิทานโบราณคดี พระนิพนธ์ของสมเด็จพระเจ้า กรมพระยาดำรงราชานุภาพ เมื่อครั้งเสด็จตรวจราชการมณฑลอุดรและมณฑลอีสาน พ.ศ.2449 กล่าวว่า “พวกโย้ย อยู่ที่เมืองอากาศอำนวยการขึ้นเมืองสกลนคร ถ้ามองไม่ได้ความว่าถิ่นเดิมอยู่ที่ไหน”⁴

ไทโย้ยในสกลนคร ไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัดว่าเข้ามาตั้งถิ่นฐานในสมัยใด หากแต่ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นพบหลักฐานระบุชัดว่า มีการตั้งถิ่นฐานเป็นชุมชนของราษฎรที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ไทโย้ยในแขวงเมืองสกลนคร โดยบางชุมชนได้รับโปรดเกล้ายกขึ้นเป็นเมืองในรัชสมัยแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 3 และรัชกาลที่ 4 อาทิ เมืองอากาศอำนวยการ เมืองสว่างแดนดินและเมืองวานรนิวาส

กลุ่มชาติพันธุ์ไทกะเลิง

กลุ่มชาติพันธุ์ไทกะเลิง เป็นอีกกลุ่มหนึ่งที่ปัจจุบันมีภาษาพูดในกลุ่มไท - กะได (Tai - Kadai Languages Family) โดยทั่วไปมักเข้าใจกันว่า “กะเลิง” มาจากคำว่า “ชะเลิง” หรือ “ข้าเลิง” จึงเชื่อมโยงจัดให้กลุ่มชาติพันธุ์กะเลิงภาษาออสโตรเอเชียติก (Austro Asiatic Languages Family) หรือมอญ - เขมร (Mon - Khmer Languages Family) แต่จากการศึกษาพบว่า กลุ่มชาติพันธุ์กะเลิงที่อาศัยอยู่ในจังหวัดสกลนครและอยู่ในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวในปัจจุบัน ต่างมีภาษาพูดในตระกูลไท - กะได (Tai - Kadai Languages Family) แทบทั้งสิ้น โดยตั้งถิ่นฐานอาศัยอยู่ในเขตแขวงเมืองคำเกิด แขวงเมืองคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ก่อนอพยพและถูกกวาดต้อนเนื่องจากผลแห่งสงครามเข้ามาตั้งถิ่นฐานในแถบนครพนมและสกลนครเป็นส่วนใหญ่ นอกจากนี้พระนิพนธ์ เรื่องนิทานโบราณคดี ของสมเด็จพระเจ้า กรมพระยาดำรงราชานุภาพ เมื่อครั้งเสด็จตรวจราชการมณฑลอุดรและมณฑลอีสาน พ.ศ.2449 กล่าวว่า “พวกกะเลิง พบในแขวงสกลนครมีมากกว่าถิ่นเดิมอยู่เมืองกะตากแต่ไม่รู้ว่าเป็นเมืองกะตากอยู่ที่ไหน เพราะอพยพมาอยู่ในแดนลานช้างหลายชั่วคน”⁵

กลุ่มชาติพันธุ์กะเลิงอพยพเข้ามาอาศัยในจังหวัดสกลนครสมัยรัตนโกสินทร์ และส่วนใหญ่ตั้งถิ่นฐานอาศัยอยู่บริเวณริมหนองหารกับบริเวณเทือกเขาภูพานมีวิถีชีวิตที่ผูกพันกับธรรมชาติ ปัจจุบันไทกะเลิงส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในพื้นที่ของบ้านนายอ บ้านโพนงาม อำเภอเมืองสกลนคร และมีบางกลุ่มที่อพยพขึ้นไปตั้งถิ่นฐานในแถบอำเภอกุดบาก อำเภอภูพาน เป็นต้น

³ สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสกลนคร ประวัติชนเผ่าพื้นเมือง จังหวัดสกลนคร ไม่ระบุสถานที่พิมพ์ 2545 หน้า17

⁴ ประเวศ แดงดา (บรรณาธิการ) นิทานโบราณคดี พระนิพนธ์ : สมเด็จพระเจ้า กรมพระยาดำรงราชานุภาพ นนทบุรี : สำนักพิมพ์ดอกหญ้า 2000 2559 หน้า 274

⁵ ประเวศ แดงดา (บรรณาธิการ) นิทานโบราณคดี พระนิพนธ์ : สมเด็จพระเจ้า กรมพระยาดำรงราชานุภาพ นนทบุรี : สำนักพิมพ์ดอกหญ้า 2000 2559 หน้า 273

ลพบุรี ลพบุรี
ลพบุรี ลพบุรี

64

ชายกลุ่มชาติพันธุ์กะเลิง ในมณฑลอุดร เมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๙
ภาพ : สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร

อ. อ. อ.
อ. อ. อ.
อ. อ. อ.
อ. อ. อ.
อ. อ. อ.
อ. อ. อ.

สตรีกลุ่มชาติพันธุ์กะเลิง ในมณฑลอุดร เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๕
ภาพ : สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร

อุดร
ชวกร:ดิ
ที:ด
ค:ค

ราษฎรชาติพันธุ์กะเลิง ในมณฑลอุดร เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๕
ภาพ : สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร

กลุ่มชาวจีนหรือชาวไทยเชื้อสายจีน

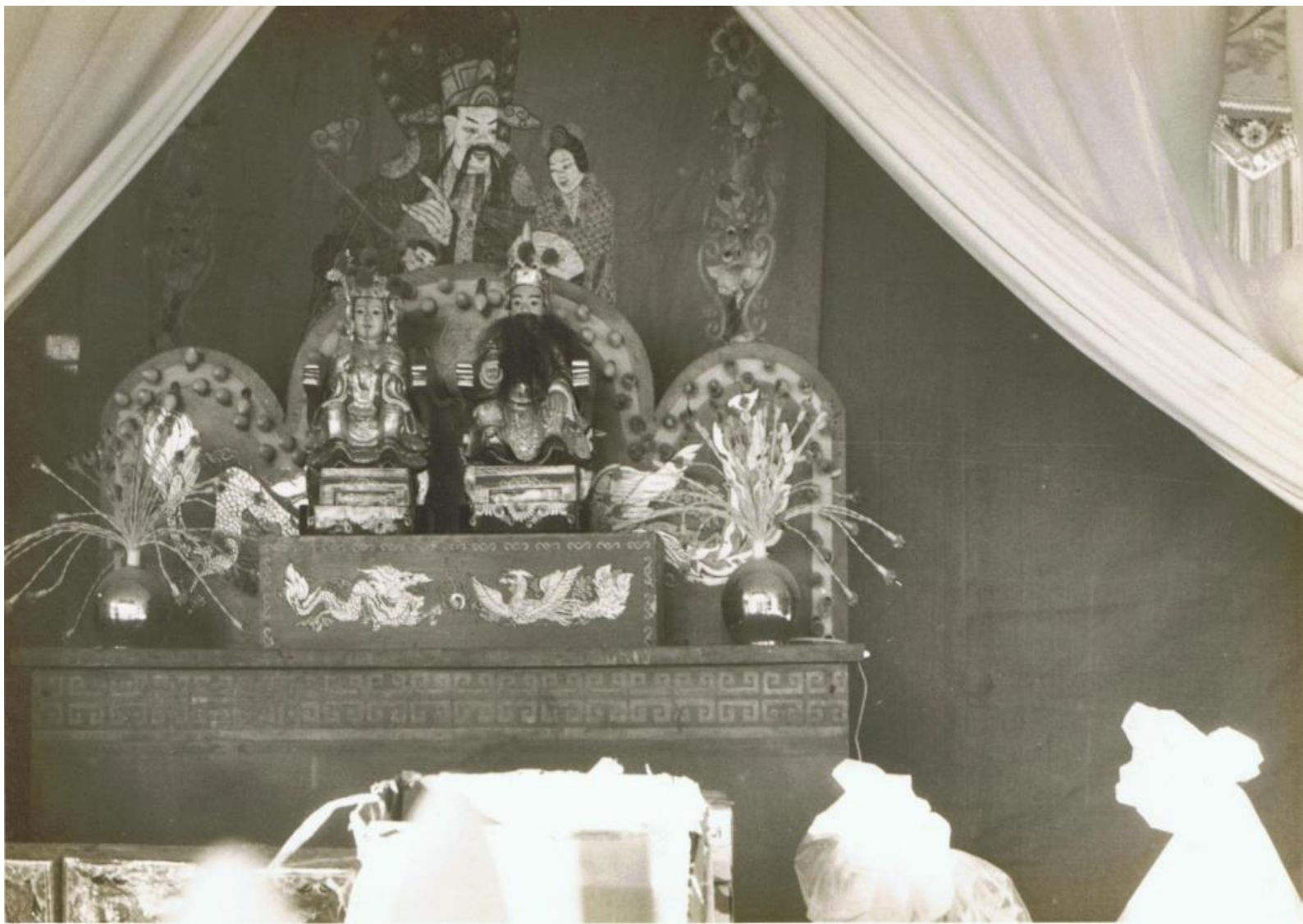
ชาวจีนหรือ ไทยเชื้อสายจีน คือ ชาวจีนที่เกิดในประเทศไทยหรือมีเป็นเชื้อสายของผู้อพยพชาวจีนหรือชาวจีนโพ้นทะเล คนไทยอีสานและไทลาวส่วนใหญ่อาจเรียกว่า “เจ๊ก” ส่วนมากมักเป็นเชื้อสายจีนแต่จิวรองลงมา ได้แก่ จีนแคะ จีนไหหลำ จีนกวางตุ้ง จีนฮกเกี้ยน ไทจีนสำหรับการเข้ามาตั้งถิ่นฐานของชาวจีนในประเทศไทยมีหลักฐานเด่นชัดในสมัยอยุธยาสืบเนื่องมาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ โดยเข้ามาตั้งรกรากทำการค้าขาย และทำการรับจ้างทั่วไป

การทำทางรถไฟสายกรุงเทพ – นครราชสีมา ในสมัยรัชกาลที่ ๕ เป็นส่วนสำคัญทำให้ชาวจีนได้เข้าสู่ภาคอีสานมากขึ้นโดยมีจุดเริ่มต้นที่จังหวัดนครราชสีมา ก่อนกระจายเข้ามาตั้งบ้านเรือนทำมาหากินในชุมชนเมือง ตามทางรถไฟโดยเฉพาะเมืองที่เป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจ อาทิ ขอนแก่น อุดรธานี หนองคาย อุบลราชธานี เป็นต้นการเข้ามาของชาวจีนในจังหวัดสกลนคร พบหลักฐานเข้ามาก่อนปี พ.ศ. ๒๔๓๒^๖ สมัยรัชกาลที่ ๕ โดยทำการค้าขาย ตั้งรกรากทำมาหากินและแต่งงานกับคนในพื้นที่ โดยเฉพาะในเขตอำเภอเมืองสกลนคร อำเภอสว่างแดนดิน อำเภอพังโคน ปัจจุบันชาวจีนมีบทบาทอย่างกว้างขวาง อาทิ ด้านสังคม เศรษฐกิจการเมืองและวัฒนธรรม ของจังหวัดสกลนคร โดยเฉพาะบทบาทด้านเศรษฐกิจสังคม และการเมืองท้องถิ่นยกตัวอย่างเช่น การค้าขายในจังหวัด การมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่น รวมทั้งการก่อตั้งสมาคมชาวจีนภายในจังหวัด

⁶ หอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร ใบบอกเมืองสกลนครม.2.123/1(94) วัน 17¹⁰ ค่ำ ปีฉลูเอกศก ศักราช 1251 (2432)

การทำทางรถไฟสายกรุงเทพ - นครราชสีมา ในสมัยรัชกาลที่ ๕ เป็นส่วนสำคัญ
ทำให้ชาวจีนได้เข้าสู่ภาคอีสานมากขึ้น
ภาพ : สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร

“ปึงเถ่ากง - ปึงเถ่าม่า” หรือ “เจ้าปู่ - ย่า” เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวจีนหรือชาวไทยเชื้อสายจีน
ในท้องถิ่นต่างๆ ให้ความเคารพนับถือ
ภาพ : คุณประสาธ ตงศิริ

กลุ่มชาวญวนหรือชาวไทยเชื้อสายเวียดนาม

ชาวญวน หรือชาวไทยเชื้อสายเวียดนาม คือ คนเวียดนามอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทยและชาวเวียดนามที่เกิดในประเทศไทยโดยชาวญวน หรือชาวไทยเชื้อสายเวียดนามมักเรียกตนเองว่า “เหวียด” บางครั้งคนอีสานและไทลาวเรียกว่า “แกว” แต่เดิมชาวเวียดนามกระจายตัวอยู่ทางตอนใต้ของประเทศไทย ปัจจุบันคือ สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามสำหรับการเข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทยของชาวญวนหรือชาวเวียดนามนั้นแบ่งออกเป็น ๒ กลุ่ม คือ กลุ่มญวนเก่าหรือเวียดนามเก่า คือ กลุ่มที่เข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรไทยก่อนปี พ.ศ. ๒๔๘๘ หรือเมื่อก่อนการประกาศพระราชบัญญัติตรวจคนเข้าเมือง พุทธศักราช ๒๔๘๘ และกลุ่มญวนใหม่หรือเวียดนามใหม่ เรียกอีกอย่างหนึ่งว่าญวนอพยพหรือเวียดนามอพยพคือ กลุ่มที่เข้ามาภายหลังปี พ.ศ. ๒๔๘๘ และหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ กลุ่มนี้มีฐานะเป็นคนต่างด้าว และระยะหลังถูกผลักดันให้กลับมาตุภูมิโดยสมัครใจบางกลุ่มส่วนใหญ่ได้รับสัญชาติไทยในเวลาต่อมา ชาวไทยเชื้อสายเวียดนามส่วนมากอาศัยอยู่หนาแน่นต่างๆ ในจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ นครพนม สกลนคร อุดรธานี หนองคาย มุกดาหาร และอุบลราชธานี เป็นต้น

ชาวไทยญวน หรือ ชาวไทยเชื้อสายเวียดนาม อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในจังหวัดสกลนครสามารถแบ่งออกได้ ๓ กลุ่มดังนี้

กลุ่มแรก ตามหลักฐานที่ปรากฏในเอกสารพื้นเวียง กล่าวถึงการกวาดต้อนกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ แถบเมืองมหาชัยกองแก้ว และภูเขาอก ซึ่งเป็นภูเขาแบ่งเขตลาว – เวียดนาม ในครั้งนั้นได้เรียกชาวเวียดนามกลุ่มนี้ว่า “แกว” โดยข้ามแม่น้ำโขงเข้ามาตั้งถิ่นฐานในบ้านเมืองต่างๆ ในสยามแต่ยังมีจำนวนไม่มากนัก

กลุ่มที่สอง สมัยรัชกาลที่ 5 เมื่อเกิดศึกฮ่อตีทุ่งเชียงคำเวียงจันทน์ ชาวเวียดนามและกลุ่มชาติพันธุ์ ในแถบเมืองภูวดลสวาง ได้เข้ามาในสกลนครอีกครั้งหนึ่ง และทำให้มีชาวเวียดนามในเมืองสกลนครมากขึ้น บางส่วนได้นับถือคริสต์ศาสนานิกายโรมันคาทอลิก ต่อมาได้ย้ายไปตั้งชุมชนใหม่ที่บ้านท่าแร่ ด้านทิศเหนือของหนองหาน ในปีพุทธศักราช 2427 จนถึงปัจจุบัน

กลุ่มที่สาม ในปี พ.ศ. 2488 ช่วงปลายสงครามโลกครั้งที่ 2 ฝรั่งเศสเข้ายึดครองอินโดจีนอีกครั้งหนึ่ง ชาวเวียดนามได้อพยพหนีสงครามเข้าสู่อีสานและจังหวัดสกลนครเป็นจำนวนมากที่สุดกว่าทุกครั้ง

การเข้ามาของชาวเวียดนามในช่วงแรก มักบ้านเรือนอยู่ในแถบชุมชนเมืองตามริมแม่น้ำโขงแล้วขยายเข้าสู่ชุมชนเมืองที่อยู่ห่างออกไปในระยะต่อมาปัจจุบันชาวไทยเชื้อสายเวียดนามในสกลนครค่อนข้างมีบทบาทในด้านต่างๆ ภายในท้องถิ่น อาทิ ด้านสังคม เศรษฐกิจ และศิลปวัฒนธรรม อย่างกว้างขวางเหมือนชาวจีน โดยเฉพาะธุรกิจการรับเหมาก่อสร้างของชาวไทยเชื้อสายเวียดนาม และในด้านวัฒนธรรมปรากฏอยู่ตามวัด ในสกลนคร อาทิ ฝีมือการก่อสร้างพัทธสีมาหลังเก่าและหอรบวังวัดพระธาตุเชิงชุม วรวิหาร พัทธสีมาวัดศรีสะเกษและพัทธสีมาวัดสะพานคำ อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร เป็นต้นชาวไทยญวนหรือชาวไทยเชื้อสายเวียดนามยังกระจายตั้งถิ่นฐานในหลายอำเภอของสกลนคร อาทิ อำเภอเมืองสกลนคร อำเภอพังโคน และอำเภอสว่างแดนดิน เป็นต้น

ชาวเวียดนามอพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในจังหวัดสกลนครหลายครั้งด้วยกัน ระยะแรกมาอยู่เป็นกลุ่มมีอาชีพปลูกพืชเลี้ยงสัตว์และรับจ้าง โดยอาศัยเข้าบ้านคนในพื้นที่เป็นที่อยู่อาศัยและประกอบอาชีพส่วนมากตั้งถิ่นฐานตามชุมชนเมือง โดยเฉพาะเมืองที่เป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจสำคัญ และมักจะเลือกทำเลการตั้งถิ่นฐานเหมือนกับชาวจีน เมื่อประกอบไปด้วยเรื่องการสะดวกในการติดต่อค้าขาย ความมั่นคงของอาชีพและความปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สิน โดยอาศัยอยู่รวมกันปะปนกับคนในท้องถิ่น สำหรับรูปแบบที่พักอาศัยพบว่าเป็นห้องแถวไม้หรือปูนชั้นเดียวหรือ 2 ชั้น ประตูเป็นบานเพี้ยมชั้นล่างใช้ทำการค้าขายชั้นบนเป็นที่พักอาศัย ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขาย เช่น เสื้อผ้า อาหาร อะไหล่รถจักรยาน จักรยานยนต์ รถยนต์ ตัดเย็บเสื้อผ้า และขายวัสดุก่อสร้าง เป็นต้น

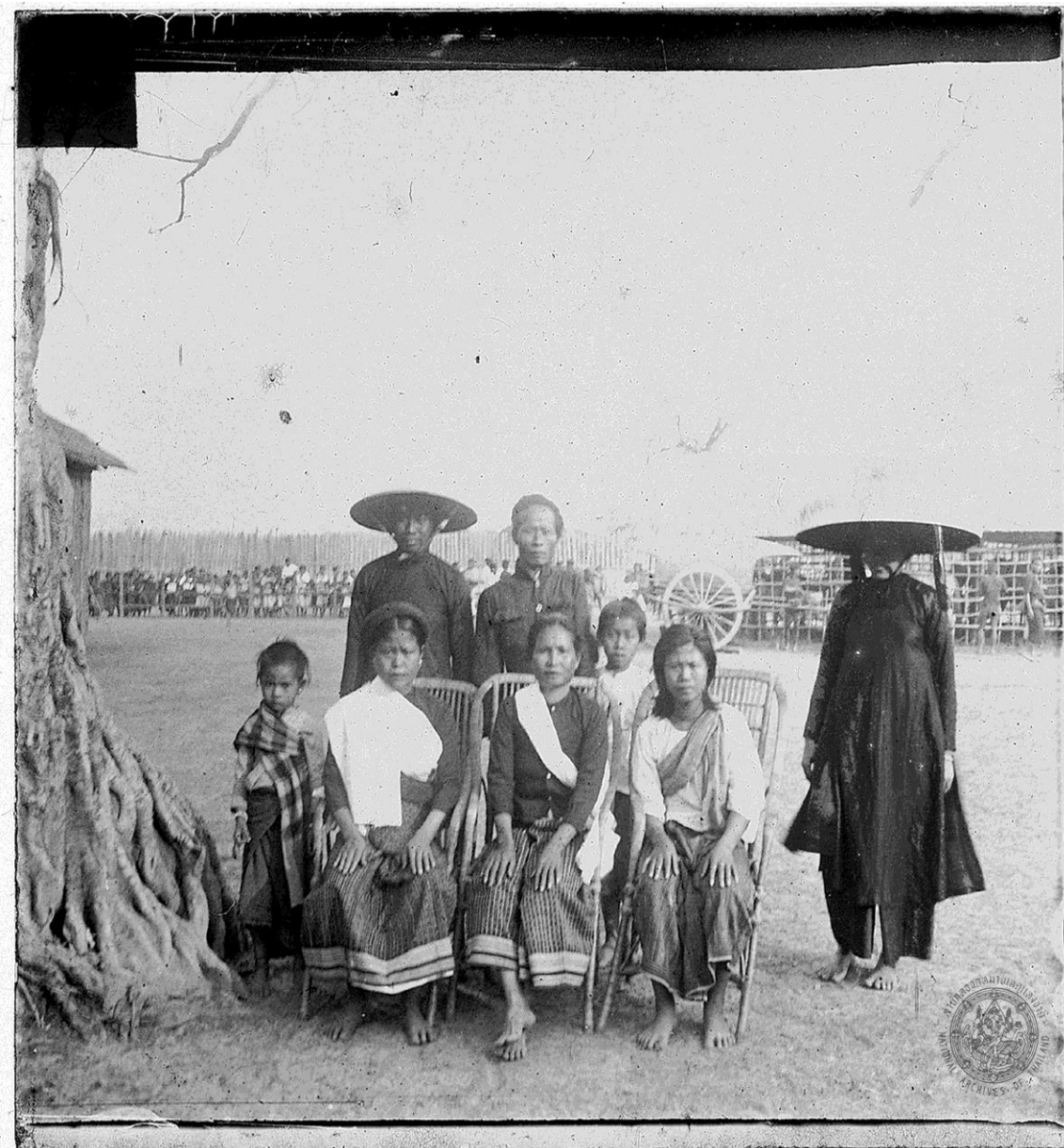
๑๖๑๘ ๕๗๗

๕๗
๑.

ราษฎรชาวนวนหรือเวียดนาม ในเมืองพลอุดร เมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๕

ภาพ : สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร

อด
ว
หมแกว
จิ้งจอก
ปลอม

ราษฎรที่เป็นญวนเก่าและญวนใหม่ ในมณฑลอุดร เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๕
ภาพ : สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร

สรุป

สกลนครมีการตั้งถิ่นฐานของกลุ่มประชากรชาติพันธุ์ต่างๆ ปรากฏหลักฐานมาตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 19 เป็นต้นมา ภายหลังมีการเคลื่อนย้ายเข้ามาตั้งถิ่นฐานอาศัยอยู่เป็นชุมชนย่อยทั่วไปในหลายจังหวัดโดยเฉพาะจังหวัดสกลนคร ความหลากหลายทางธรรมชาติของเทือกเขาภูพานและหนองหาน มีความอุดมสมบูรณ์เหมาะสมกับการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ จึงเกิดการอพยพเข้ามาของผู้คนจากหลากหลายกลุ่มชาติพันธุ์กลายเป็น “เขตสะสมทางวัฒนธรรม” ดังพบร่องรอยหลักฐานการตั้งถิ่นฐานมาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะในช่วงพุทธศตวรรษที่ ๒๔ เป็นต้นมา ผลจากความขัดแย้งระหว่างสยามกับเวียงจันทน์ทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายของผู้คน ส่วนมากประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ท้องถิ่นเดิมถึง ๖ กลุ่ม ประกอบด้วย ลาวหรืออีสาน ผู้ไทหรือภูไท ญ้อ ไส้ โย้ย และกะเลิง ปะปนกันกับกลุ่มชาติพันธุ์ในท้องถิ่นเดิม รวมทั้งชาวจีนและชาวญวนหรือเวียดนาม ที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในภายหลัง ดังนั้นเมืองสกลนครจึงกลายเป็นเขตสะสมทางวัฒนธรรมที่มีผู้คนอาศัยอยู่ปะปนกันบนบริเวณผืนแผ่นดินอันอุดมสมบูรณ์และล้นแล้วแต่มีวิถีชีวิต ประเพณีวัฒนธรรมอันน่าสนใจ

บรรณานุกรม

หนังสือและบทความในหนังสือ

เกรียงไกร ปริณูญาพล. บรรณาธิการ. พงศาวดารเมืองสกลนคร : ฉบับ ร่องอำมาตย์โท

พระบริบาลศุภกิจ (คำสาย ศิริจันทร์). สกลนคร : โรงพิมพ์สกลนครการพิมพ์, ๒๕๕๘.

มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพานิช.

“สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคอีสาน เล่ม ๘ ประจันตประเทศธานี,พระยา – พงศาวดารเมืองสกลนคร”, พิมพ์เนื่องในพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๖ รอบ ๕ ธันวาคม ๒๕๔๒, กรุงเทพฯ, ๒๕๔๒.

ประเวท แดงดา (บรรณาธิการ) นิทานโบราณคดี พระนิพนธ์ : สมเด็จพระเจ้า กรมพระยาดำรงราชานุภาพ
นนทบุรี : สำนักพิมพ์ดอกหญ้า ๒๐๐๐ ,๒๕๕๙.

พจนานุกรม เจจรเนตร. บรรณาธิการ.

พงศาวดารเมืองสกลนคร : ฉบับอำมาตย์โท พระยาประจันตประเทศธานี (โง่นคำ พรหมสาขา ณ สกลนคร ณ สกลนคร).สกลนคร : สมศักดิ์การพิมพ์ กรู๊ป สกลนคร, ๒๕๖๑.

พจนานุกรม เจจรเนตร. บรรณาธิการ.

พงศาวดารเมืองสกลนคร : ฉบับลายมือ อำมาตย์โท พระยาประจันตประเทศธานี (โง่นคำ พรหมสาขา ณ สกลนคร ณ สกลนคร). สกลนคร : สมศักดิ์การพิมพ์ กรู๊ป สกลนคร, ๒๕๖๑.

เมธี ดวงสงค์ภูมิ – ประวัติศาสตร์ทำอุเทน ประวัติท่านพระอาจารย์ศรีที่ต๋อและประวัติพระธาตุทำอุเทน นครพนม : โรงพิมพ์ ส.วัฒนา,๒๕๑๔.

สุรัตน์ วรางค์รัตน์. บรรณาธิการ.

ตำนานพงศาวดารเมืองสกลนคร : ฉบับอำมาตย์โท พระยาประจันตประเทศธานี (โง่นคำ พรหมสาขา ณ สกลนคร ณ สกลนคร). สกลนคร: สกลนครการพิมพ์, ๒๕๒๓.

สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสกลนคร ประวัติชนเผ่าพื้นเมือง จังหวัดสกลนคร ไม่ระบุสถานที่พิมพ์ ๒๕๕๔ หน้า ๑๗.

รายชื่อผู้มีอุปการคุณในการจัดพิมพ์ :

๑. พิพิธภัณฑ์เมืองสกลนคร มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
๒. ศูนย์อนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นบ้านหัตถ์ภูพานสกลนคร
๓. นายพจนวราภรณ์ เขจรเนตร – นางสาวอมรรัตน์ ธนู
๔. ดร. ปุริดา วิปัสชา
๕. ดร. พิมพ์อมร นิยมคำ
๖. นายจักรกฤษณ์ ดิเรกคุณาภรณ์ – นางสาวสุพรรณษา อินทรวินิชย์
๗. คุณปกรณ์ ปุกหุต

พิพิธภัณฑ์เมืองสกลนคร มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
เลขที่ ๑๘๐ หมู่ ๑๑ ตำบลธาตุเชิงชุม อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร
โทรศัพท์ ๐ ๔๒๗๔ ๔๐๐๙

